Majandusjulgeolek ja elutähtsad teenused

Euroopa, sealhulgas Eesti majanduslik edu on strateegiline vajadus. Tugev majandus toetab kriisikindlust ja vähendab haavatavust välistele ohtudele. Majandusjulgeoleku alus on konkurentsivõimeline ettevõtluskeskkond. Selle eelduseks on ennustatav ja stabiilne maksu- ning õiguskeskkond.

Eesti soovib hoida ettevõtluskeskkonda, mis tugineb avatud ja õiglasele kaubandusele, reeglitel põhinevale ja läbipaistvale rahvusvahelisele majanduskeskkonnale, tugevale riigi rahandusele, usaldusväärsele füüsilisele ja digitaalsele ühenduvusele, hea kvaliteediga digiteenustele, arenevale tehnoloogiale, mitmekesistele ja toimivatele tarneahelatele ning kindlale ligipääsule ressurssidele. Samas tuleb leida tasakaal majandus- ja julgeolekuhuvide vahel. Selleks on oluline tuvastada peamisi ohte ning maandada sõjalisi ja mittesõjalisi julgeolekuriske.

Majandusjulgeolek põhineb tugeval majandusel ja riskide teadlikul maandamisel

Eesti toetab demokraatlikku väärtusruumi kuuluvate riikide juhtrolli tehnoloogia arengus. Majandusjulgeoleku huvides on oluline maandada ebausaldusväärsetest riikidest, nende huvides tegutsevatest ettevõtjatest ning riskantsetest majanduspartnerlustest ja -suhetest tulenevaid julgeolekuriske. Avalikul ja erasektoril tuleb senisest enam leida võimalusi koostööks, sealhulgas vahetada andmeid ning tuvastada ja maandada ühiselt riske. Ettevõtjatel tuleb senisest rohkem tähelepanu pöörata julgeoleku ja kriisivalmidusega seotud pädevustele, nagu planeerimine, taristu- ja küberkaitse ning infojulgeolek.

Selleks, et kaitsta riigi toimimise seisukohalt olulisi teenuseid, on vaja tagada turvalised ja mitmekesised tarneahelad, välisinvesteeringute ja strateegiliste kinnisvaratehingute läbipaistvus ning hinnata ja maandada süsteemselt riigihangetest tulenevaid riske. Välisinvesteeringute taustakontroll aitab varakult tuvastada ja ennetada julgeolekuohte kriitilise tähtsusega sektorites, maandades riske ilma investeerimiskeskkonda liigselt kahjustamata.

Kriitilise tähtsusega toormete valdkond on strateegiliselt oluline. Ulatuslike kriiside või tarneraskuste korral võib kriitilise maavara varu käsitada strateegilise ressursina. Seetõttu peavad need varud olema eelnevalt põhjalikult uuritud, määratletud ja kaitstud. Samal ajal on oluline kindlustada Eesti roll strateegiliste ressursside väärtusahelas, arendada seda toetavat teadmiste baasi ning kaitsta valdkonnas tegutsevaid ettevõtteid ülevõtmiste eest, et tugevdada Eesti kriisikindlust ja rahvusvahelist positsiooni.

Eesti teadus- ja arendustegevus ning sellega seotud isikud ja organisatsioonid võivad sattuda pahatahtliku mõjutamise, soovimatu teadmussiirde ja välissekkumise sihtmärgiks. Suurem tähelepanu teadusjulgeolekule ning julgeolekuriskide paremale teadvustamisele ja maandamisele teadus- ja kõrgharidusvaldkonnas soodustab innovatsiooni.

Tugev finantssektor ja energiavarustuskindlus suurendavad kriisikindlust

Finantssektori stabiilsuse ja usaldusväärsuse suurendamine on osa majandusjulgeoleku tagamisest. Majandusjulgeoleku tugevdamiseks toetab Eesti Euroopa Liidu ühtset ja reeglitel põhinevat finantsruumi, vähendab strateegilisi sõltuvusi ning kaitseb ühist turgu pahatahtliku mõju ja finantsriskide eest. Selleks, et tagada kapitali usaldusväärne liikumine, edendab Eesti finantssektori kriisikindlust ning tõhustab sanktsioonide rakendamist ja rahapesu tõkestamist.

Eesti majandusmudel peab olema jätkusuutlik, konkurentsivõimeline, paindlik ja tulevikukindel. See tähendab teadmusmahuka ettevõtluse edendamist ning sihipäraseid investeeringuid strateegilistesse tehnoloogiatesse ja taristusse, sealhulgas Rail Balticusse ja kaitsetööstusesse, mis kasvatavad lisandväärtust ning toetavad riigi julgeolekut. Eesti julgeoleku huvides on tugevdada kodumaiseid ettevõtteid strateegilistes valdkondades, muu hulgas autonoomsete süsteemide arendamise valdkonnas.

Energiajulgeolek on riigi toimimise ja majanduse nurgakivi. Energiajulgeoleku tagamiseks soovib riik suurendada kohalike tootmisvõimsuste osakaalu elektrienergia tootmises, parandada kriitilise taristu toimepidevust ja mitmekesistada energiaportfelli. See vähendab sõltuvust imporditavatest fossiilkütustest. Elektrisüsteemi varustuskindluse riskide maandamiseks tagab Eesti piisavas ulatuses juhitavaid võimsuseid, arendades elektrisüsteemi paindlikkust energiasalvestuslahenduste ja tarbimise juhtimise laiema kasutuselevõtuga. Hajus tootmine ja salvestus tugevdavad elektrisüsteemi varustuskindlust, kuna need aitavad paremini võimalike kriitilise taristu vastaste rünnetega toime tulla ning elavdavad ettevõtlust ja toetavad seeläbi asustuse säilimist kahanemisega kohanevates maapiirkondades. Eesti jätkab elektrisüsteemi tugevdamist, kriitilise tähtsusega energiataristu toimepidevuse suurendamist, sagedusreservi ülesehitamist ja taastuvenergia integreerimise kiirendamist, sealhulgas koos Läti ja Leeduga.

Heas seisundis loodus- ja elukeskkond ning keskkonnahoidlik areng on tugev baas nii majandusele kui ka julgeolekule. Julgeolekuvajadustega arvestav looduse taastamine ja muu looduskaitseline tegevus võib toetada kaitsevõimet ja kriisikindlust. Puhtad ja tõhusad tehnoloogiad võimaldavad asendada ja taastoota ka kaitsetööstuses vajalikke materjale, säästa energiat ja pakkuda energialahendusi.

Tugeva majanduse, varustuskindluse ja sõjalise liikuvuse tagamiseks on tarvis arendada transporditaristut. Oluline on suurendada logistikasektori konkurentsivõimet, tagada ohutust ning edendada tehnoloogiliselt uuenduslikku ja suurema läbilaskevõimega transporditaristut, mis arvestab julgeoleku ja riigikaitse vajadusi ning kaalutlusi.

Küberjulgeolek ja digisuveräänsus kui riigi toimepidevuse alustalad

Eesti ühiskonna julgeolek ja majandusedu sõltuvad ka digiühiskonna kestlikust arengust. Digitaliseerimine hõlmab kõiki valdkondi ning suurendab tööstuste ja teenuste vahelist, sealhulgas piiriülest, vastastikust ristsõltuvust. Eesti digisuveräänsus tugineb tasakaalustatud ja riskipõhisele lähenemisele, mille eesmärk on tagada riigi ja ühiskonna toimimine, säilitades samal ajal tehnoloogilise neutraalsuse ja avatuse usaldusväärsetele partneritele. Kriitilistes digitaristu kihtides, nagu digitaalne identiteet ja riiklikud registrid, on Eestil õigus rakendada kõrgendatud turva- ja sõltumatuse nõudeid,

vältides põhjendamatut tehnoloogilist või geograafilist isolatsiooni. Digiriigi kriitilise tähtsusega teenused peavad olema kättesaadavad igas olukorras. Seetõttu on tähtis jätkata riske maandavaid tegevusi tarneahela hindamisel, tugevdada digitaristu, -teenuste ja -ühenduste töökindlust, kasvatada digipädevusi ning valmisolekut igaks olukorraks, sealhulgas kriisiks ja sõjaks.

Küberturvalisus ja infoturve on oluline osa julgeolekust, mõjutades kogu ühiskonda ning elutähtsate teenuste toimepidevust. Eesmärk on liikuda kasutajakesksema ja turvalisema digiühiskonna poole. See tähendab, et turvanõuded peavad muutuma inimsõbralikumaks, nii et nende mõistmine ja rakendamine oleks lihtne, arusaadav ja teostatav nii tehnoloogia peakasutajatele kui ka tavainimestele. Riik panustab küberturvalisusse, et ennetada ohte ja tõhustada nende tuvastamist, neile reageerimist ja vastumeetmete rakendamist ning parandada riigiülest olukorrateadlikkust, reageerimisvõimet ja koostööd küberintsidentide lahendamisel.

Tehisaru kiire areng ja lai levik tekitab küll uusi riske, muu hulgas võimalusi ulatuslikeks küberrünneteks, kuid selle tark kasutamine pakub ka senisest kohanemisvõimelisemaid ja tõhusamaid kaitsemeetmeid, ning loob uusi võimalusi innovatsiooniks ja majanduskasvuks. Riik, ettevõtjad ja teadlased peavad ühiselt arendama nii kaitse- kui ka tsiviilvaldkonda tugevdavaid lahendusi ning hoogustama tehisaru süsteemset rakendamist. Selleks on vajalik suurendada ka Eesti kohapealset arvutusvõimekust. Kuna kvantarvutuse kiire areng seab ohtu praegu kasutusel olevad krüpteerimismeetodid, on vaja õigel ajal arendada ja kasutusele võtta postkvantkindlad krüptolahendused, et tagada digiriigi ja teenuste kestlik kaitse.

Elutähtsad teenused ja varustuskindlus tagavad kriisi korral ühiskonna toimepidevuse

Ühiskonna toimimine sõltub elutähtsatest teenustest ja kriisikindlusest. Eesti elanike olulisteks vajadusteks on elutähtsate teenuste, sealhulgas eelkõige energia, side, aga ka toidu, kütuse, tervishoiuteenuste ja avalik-õigusliku meedia olemasolu ning kättesaadavus. Seejuures on oluline tuvastada erinevate teenuste omavahelisi ristsõltuvusi ja leida lahendusi kitsaskohtade kõrvaldamiseks.

Intsidentide, kriiside, näiteks merealuste ühenduste katkemise või ulatuslike pandeemiate, ja sõja korral võivad rahvusvahelised maismaa-, mere- ja lennuühendused olla ajutiselt häiritud või katkestatud. Kriisikindluse tagamiseks peavad varustuskindluse lahendused, sealhulgas varud, kriisi ja sõja korral võimaldama ühiskonnal tervikuna toime tulla vähemalt 30 päeva, kuni vajalikud ühendused on taastatud. See eeldab ettevalmistusi kõigilt ühiskonna tasanditelt – inimestelt, ettevõtetelt, kohaliku omavalitsuse üksustelt ja riigilt. Haavatavuse vähendamiseks on varude loomisel oluline põhimõte tagada geograafiline hajutatus ja vältida tsentraliseerimist.

Eesti riik hoiab koostöös ettevõtjatega vedelkütuse, maagaasi, toidu ja tervishoiu riiklikke tegevusvarusid. Esmatähtis on tagada toidu ja muude esmatarbekaupade pikaajaline varustuskindlus kriisi ja sõja korral, sealhulgas tootmise toimepidevuse kaudu. Kriisi ja sõja korral on oluline kindlustada riigi rahandus ja likviidsus ning elutähtsate makse- ja sularahateenuste toimimine.

Elutähtis kriitiline taristu, ühenduvus ja teenused peavad olema varustatud riigi julgeolekut tagavate turvameetmetega, mis võimaldavad vastu seista nii praegustele kui ka tulevastele riskidele. Seejuures vastutab Eesti riik oma maa-ala, territoriaalvete ja õhuruumi lahutamatu ja jagamatu terviklikkuse ja

põhiseadusliku korra kaitse eest, kuid konkreetse elutähtsa teenuse osutaja taristuobjekti omanik vastutab üldjuhul ise selle elementaarse julgeoleku ja kaitse eest ning kannab ka sellega seotud kulud. Sellesse peavad panustama nii kõik elutähtsa teenuse osutajad kui ka elutähtsaid teenuseid korraldavad asutused, sealhulgas kohaliku omavalitsuse üksused.

Riik korraldab kriisi ja sõja korral ühiskonna toimepidevuseks ja elutähtsate teenuste toetamiseks vajalikku meretransporti ning tagab koos liitlastega strateegiliste laevateede julgeoleku.

Viimati uuendatud 29.06.2026